4. Semenenko, V., & Telius, V. (2025). Pidkhody do orhanizatsii protsesu fizychnoho vykhovannia u zakladakh zahalnoi serednoi osvity v umovakh voiennoho stanu [Approaches to organizing physical education in general secondary education institutions under martial law]. Sportyvna medytsyna, fizychna terapiia ta erhoterapiia [Sports Medicine, Physical Therapy and Occupational Therapy], (2), 148-153. https://doi.org/10.32782/spmed.2024.2.148-153 [in Ukrainian]

5. Turianytsia, I. S., Sobolenko, A. I., & Koriukaiev, M. M. (2022). Osoblyvosti realizatsii osvitnikh zavdan na zaniattiakh z fizychnoho vykhovannia u zakladakh vyshchoi osvity [Features of implementing educational objectives in physical education classes at higher education institutions]. Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova. Seriia 15 [Scientific Journal of the Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University. Series 15], 10(155), 27-30. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.10(155).07 [in Ukrainian]

6. Kharchenko, N. V., Lynnyk, A., & Polishchuk, T. (2026). Fizychna kultura yak seredovyshche formuvannia tsinnostei ta zhyttievykh oriientatsii zdobuvachiv osvity [Physical culture as an environment for developing the values and life orientations of students]. Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova. Seriia 15 [Scientific Journal of the Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University. Series 15], 3K(203), 321-324. https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2026.03k(203).74 [in Ukrainian]

7. Kachan, O. A., Otravenko, O. V., & Omelchenko, S. O. (2025). Tsikava fizkultura: unikalna model sotsializatsii uchniv u protsesi fizychnoho vykhovannia v Ukraini [Engaging physical education: A unique model of students' socialization through physical education in Ukraine]: Navchalno-metodychnyi posibnyk [Teaching and methodological manual]. Vyd-vo DZ "Luhanskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka". [in Ukrainian]

8. Masol V. V.(2023) Vykhovannia rishuchosti starshoklasnykiv u protsesi zaniat fizychnoiu kulturoiu : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.07. Instytut problem vykhovannia NAPN Ukrainy. Kyiv.

9. Masol V., & Lynnyk A. M. (2023). Vykhovannia rishuchosti v uchnivskoi ta studentskoi molodi u protsesi sportyvnoozdorovchoi diialnosti. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova. Seriia №15. Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fizychna kultura i sport) :zb. Naukovykh prats / Za red. O.V. Tymoshenka. Kyiv: Vydavnytstvo NPU imeni M.P. Drahomanova. Vypusk (7(167) 2023, 115-118. https://doi.org/10.31392/NPUnc.series15.2023.7(167).22 [in Ukrainian]

10. Down, M. J. A., Picknoll, D., Edwards, T., Farringdon, F., Hoyne, G., Piggott, B., & Murphy, M. C. (2025). Outdoor adventure education for adolescent social and emotional wellbeing: A systematic review and meta-analysis. Journal of Adventure Education and Outdoor Learning, 25(4), 869-898. https://doi.org/10.1080/14729679.2024.2386350

11. Hermens, N., Super, S., Verkooijen, K. T., & Koelen, M. A. (2017). A systematic review of life skill development through sports programs serving socially vulnerable youth. Research Quarterly for Exercise and Sport, 88(4), 408-424. https://doi.org/10.1080/02701367.2017.1355527

12. Jacobs, J. M., & Wright, P. M. (2018). Transfer of life skills in sport-based youth development programs: A conceptual framework bridging learning to application. Quest, 70(1), 81-99. https://doi.org/10.1080/00336297.2017.1348304

Стаття надійшла до редакції / Received 01.07.2026
Прийнята до друку / Accepted 11.08.2026
Опубліковано / Published 28.09.2026

DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2026.09(209).31

Черненко С.О.
кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, завідувач кафедри фізичного виховання і спорту Донбаська державна машинобудівна академія, м. Краматорськ https://orcid.org/0000-0001-9375-4220
Дичко В.В.
доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри фізичної терапії, фізичного виховання та біології Донбаський державний педагогічний університет, м. Дніпро https://orcid.org/0000-0003-3350-0602
Олійник О.М.
старший викладач кафедри фізичного виховання і спорту Донбаська державна машинобудівна академія, м. Краматорськ https://orcid.org/0000-0002-9197-1034
Кошева Л.В.
кандидат педагогічний наук, доцент, доцент кафедри фізичного виховання і спорту Донбаська державна машинобудівна академія, м. Краматорськ https://orcid.org/0000-0003-1711-1340

ОСОБЛИВОСТІ СТАВЛЕННЯ ДО ДИСЦИПЛІН ВІЛЬНОГО ВИБОРУ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ СЕРЕД СТУДЕНТІВ 1 – 4 КУРСІВ

У статті досліджено динаміка ставлення до дисциплін вільного вибору з фізичної культури і спорту здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Мета дослідження – визначити загальне ставлення майбутніх тренерів-викладачів до змісту освітніх компонентів вільного вибору у закладі вищої освіти. У дослідженні взяли участь студенти 1-го курсу (n = 27); 2-го курсу (n = 22); 3-го курсу (n = 22); 4-го курсу (n = 16). Було організовано по 1 групі на кожному курсі, що склало 4 дослідних груп. Для вирішення завдань були застосовані такі методи дослідження: вивчення та аналіз науково-методичної літератури, анкетування, методи математичної статистики.

У результаті проведеного дослідження визначено, що на першому та другому курсі спостерігаються статистично достовірні відмінності значущості у загальному циклі дисциплін: Іноземна мова за професійним спрямуванням, Екологія, Правознавство та у професійному циклі за напрямком практичної та фахової підготовленості (p<0,05). У студентів 2-3 курсу спостерігається статистично достовірні зміни зменшення рівня значущості дисциплін соціально-гуманітарних наук та курсів професійної підготовки: «Практикум зі спортивної гімнастики», «Практикум з баскетболу», «Теорія і методика викладання лижних видів спорту», «Теорія і методика викладання гандболу», «Практикум з футзалу» (p<0,05). У студентів 3-4 курсу за показниками значущості дисциплін вільного вибору не відрізняються одна від одної (p>0,05).

Ключові слова: *дисципліни вільного вибору, освітні компоненти, студенти.*

Serhii Chernenko, Vladislav Dychko, Oleg Oliynyk, Lyudmila Kosheva. Features of attitude towards electory disciplines in physical culture and sports among students of 1–4 courses. *The article investigates the dynamics of attitudes towards free choice subjects in physical education and sports among first (bachelor) level higher education students.*

The purpose of the study is to determine the general attitude of future trainer-teachers towards the content of free choice educational components in a higher education institution. The study involved 1st year students (n = 27); 2nd year students (n = 22); 3rd year students (n = 22); 4th year students (n = 16). 1 group was organized for each course, which made up 4 research groups. To solve the problems, the following research methods were used: study and analysis of scientific and methodological literature, questionnaires, methods of mathematical statistics.

As a result of the study, it was determined that in the first and second years, statistically significant differences in significance are observed in the general cycle of disciplines: Foreign language by professional direction, Ecology, Law and in the professional cycle by the direction of practical and professional preparedness (p<0.05). In 2nd-3rd year students, statistically significant changes in the level of significance of the disciplines of social and humanitarian sciences and professional training courses: "Practical course in artistic gymnastics", "Practical course in basketball", "Theory and methods of teaching skiing sports", "Theory and methods of teaching handball", "Practical course in futsal" (p<0.05). Among 3rd-4th year students, the significance indicators of free choice disciplines do not differ from each other (p>0.05).

Keywords: *free choice disciplines, educational components, students.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку нашої держави суспільство вимагає від системи вищої освіти професійної підготовки майбутніх фахівців, що володіють фундаментальними знаннями, вміннями та навичками, здатних творчо підходити до вирішення неординарних питань, бути конкурентоспроможними на ринку праці. Саме тому вимоги до модернізації та підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту закладені в ключових державних нормативно-правових актах: Законах України «Про освіту» і «Про вищу освіту», Національній доктрині розвитку освіти, а також фундаментальних галузевих документах – Законі України «Про фізичну культуру і спорт», Національній доктрині розвитку фізичної культури і спорту, відповідному Указі Президента України щодо підтримки галузі (2002 р.) та Цільовій комплексній програмі «Фізичне виховання – здоров'я нації». Ці документи регламентують створення гнучкого освітнього середовища, де студент є активним суб'єктом вибору.

Проте успішна реалізація цих положень гальмується браком моніторингових досліджень усередині самих ЗВО. Таким чином, проблема дослідження зумовлена відсутністю цілісних даних про динаміку ставлення та професійних запитів майбутніх тренерів-викладачів 1–4 курсів щодо змісту освітніх компонентів вільного вибору, що обмежує можливості закладів вищої освіти якісно модернізувати вибіркову частину освітніх програм відповідно до задекларованих державою орієнтирів.

Аналіз літературних джерел засвідчує, що теоретичний фундамент для реалізації цих державних завдань є досить потужним. Так, питання застосування компетентнісного підходу в підготовці фахівців активно вивчалося вітчизняними та закордонними вченими [1; 13; 9; 14; 12]; методологічні основи в освіті досліджені [5, 11]; впровадженню системного підходу у професійну підготовку фахівців значну увагу приділили [4, 7]; теоретичні та практичні підходи інноваційних технологій стали предметом дослідження [5; 6; 8] та ін.

Попри значний масив наукових праць, присвячених загальним засадам підготовки кадрів, окремі аспекти індивідуалізації навчання майбутніх спортивних фахівців залишаються малодослідженими.

Таким чином, незважаючи на наявний інтерес до проблеми формування компетентності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту, потрібні додаткові дослідження у сфері визначення змісту освітньо-професійних програм (ОПП) щодо якості професійної підготовки здобувачів освіти.

Мета статті – визначити загальне ставлення майбутніх тренерів-викладачів до змісту освітніх компонентів вільного вибору у закладі вищої освіти.

Матеріали і методи дослідження. У дослідженні взяли участь здобувачі освіти за спеціальністю «Фізична культура і спорт» Донбаської державної машинобудівної академії м. Краматорська. У дослідженні прийняли участь 87 студентів. З них майбутні тренери-викладачі 1-го курсу (n = 27); 2-го курсу (n = 22); 3-го курсу (n = 22); 4-го курсу (n = 16). Студенти були інформовані про всі особливості дослідження і дали згоду на участь в педагогічному експерименті. *Організація дослідження.* Констатувальний експеримент, проведений у вересні 2023/2024 навчального року у формі анкетування, базувався на методиці Т. Дубовицької [2]. Це дозволило визначити, наскільки важливими є дисципліни вільного вибору для професійного розвитку здобувачів вищої освіти спеціальності «Фізична культура і спорт».

Анкета містила перелік дисциплін вільного вибору та шкалу значущості цих компонентів щодо поглиблення загальних і професійних компетентностей в межах спеціальності ФКС. Значущість освітніх компонентів серед

здобувачів освіти визначався за допомогою наступних показників: 0 – 6,0 бали – низький рівень; 6,1 – 8,0 балів – середній рівень; 8,1 – 10,0 балів – високий рівень. Для всієї вибірки розраховувалося середнє арифметичне:

$$ДХ=\frac{\Sigma ДХ}{n},$$

де: ДХ – значення показника «динамічна характеристика» студента; n – кількість студентів.

У роботі використано методика аналізу параметрів розподілу та рівня професійно-педагогічної мотивації серед студентів 1 – 4 курсів.

Для вирішення поставлених завдань були використані методи дослідження: вивчення та аналіз науково-методичної літератури, анкетування, констатуючий експеримент, методи математичної статистики.

Статистичний аналіз. Отримані результати обробляли з використанням описової статистики ліцензійного пакета Excel. У результаті дослідження розраховувалися: середнє арифметичне (x); стандартне квадратичне відхилення (s); значимість різниці між середніми значеннями (t).

Виклад основного матеріалу дослідження. У таблиці 1 наведено результати аналізу вибору з варіативної складової освітньої програми для студентів першого курсу, щодо досягнення поглибленого рівня знань і умінь в окремих розділах майбутнього фаху. Для студентів першого курсу вагоме значення для формування професійних компетентостей має цикл дисциплін медичної та фахової підготовки (Спортивна медицина, Спортивне харчування, Основи фізичної терапії, Гігієна фізичної культури і спорту). У здобувачів освіти 1 курсу спостерігається більший перелік предметів професійної гуманітарної та суспільної підготовки з середнім рівнем значущості.

Таблиця 1

Характеристика значущості навчальних дисциплін (вільного вибору) для студентів першого курсу щодо формування професійних компетентностей

Рівні	Бали	Назва навчальних дисциплін та кодування
Високий	9,1 – 10,0	Відсутні
	8,6-9,0	Спортивна медицина (24), Спортивне харчування (25), Основи фізичної терапії (30), Гігієна фізичної культури і спорту (31).
	8,1-8,5	Історія фізичної культури і спорту (23), Основи загального і спортивного масажу (38).
Середній	7,6 – 8,0	Фармакологічний супровід у сфері фізичної культури і спорту (7), Практикум зі спортивної гімнастики (10), Практикум з баскетболу (11), Фітнес-технології (13), Практикум з фітнесу (18), Організація спортивно-масових заходів (29), Теорія і методика викладання пляжного волейболу (35), Організація і методика туризму (36).
	7,1 – 7,5	Рухливі ігри і забави (22), Практикум з легкої атлетики (26), Практикум з футзалу (28).
	6,6 – 7,0	Іноземна мова (за професійним спрямуванням) (1), Правознавство (3), Технології психічної саморегуляції та взаємодії (4), Етика та естетика (5), Соціологія (6), Теорія і методика викладання спортивних єдиноборств (14), Практикум зі спортивної акробатики (15), Практикум з футболу (16), Практикум з лижних видів спорту (17), Практикум з плавання (19), Теорія і методика викладання гандболу (20), Теорія і методика викладання настільного тенісу (21), Практикум з пауерліфтингу (27).
	6,1 – 6,5	Основи економічної теорії (8), Тайм менеджмент (9), Теорія і методика викладання лижних видів спорту (12), Теорія і методика викладання бадмінтону (32), Скелелазіння (33).
Низький	0 – 6,0	Екологія (2), Теорія і методика викладання тенісу (34).

Найменші показники отримали освітні компоненти «Екологія» (6,0), та «Теорія і методика викладання тенісу» (6,0).

У таблиці 2 наведено значущість вибіркових дисциплін для студентів другого курсу. У здобувачів освіти 2 курсу спостерігається більший перелік предметів з високим рівнем за професійним та практичним напрямком: «Практикум зі спортивної гімнастики» (8,7 балів), «Практикум з баскетболу» (8,9 балів), «Фітнес-технології» (8,7 балів), «Практикум з футболу (8,8 балів)» Практикум з фітнесу (18), Рухливі ігри і забави (22) ; за гуманітарної та природничої підготовки: Іноземна мова за професійним спрямуванням (8,2 балів), Екологія (8,1 балів), Правознавство (8,5 балів) та медичної підготовки: Спортивна медицина (8,4), Основи загального і спортивного масажу (8,3). Низький рівень серед освітніх компонентів відсутній.

Таблиця 2

Характеристика значущості навчальних дисциплін (вільного вибору) для студентів другого курсу щодо формування професійних компетентностей

Рівні	Бали	Назва навчальних дисциплін та кодування
Високий	9,1 – 10,0	Відсутні
	8,6-9,0	Практикум зі спортивної гімнастики (10), Практикум з баскетболу (11), Фітнес-

		технології (13), Практикум з футболу (16).
	8,1 – 8,5	Іноземна мова (за професійним спрямуванням (1), Екологія (2), Правознавство (3), Практикум з фітнесу (18), Рухливі ігри і забави (22), Спортивна медицина (24), Спортивне харчування (25), Практикум з легкої атлетики (26), Організація спортивно-масових заходів (29), Основи загального і спортивного масажу (37)
Середній	7,6 – 8,0	Технології психічної саморегуляції та взаємодії (4), Теорія і методика викладання лижних видів спорту (12), Теорія і методика викладання спортивних єдиноборств (14), Практикум з плавання (19), Теорія і методика викладання гандболу (20), Історія фізичної культури і спорту (23), Практикум з футзалу (28).
	7,1 – 7,5	Соціологія (6), Фармакологічний супровід у сфері фізичної культури і спорту (7), Основи економічної теорії (8), Тайм менеджмент (9), Практикум зі спортивної акробатики (15), Практикум з лижних видів спорту (17), Практикум з пауерліфтингу (27), Основи фізичної терапії (30), Гігієна фізичної культури і спорту (31), Скелелазіння (33), Організація і методика туризму (36).
	6,6 – 7,0	Етика та естетика (5), Теорія і методика викладання настільного тенісу (21), Теорія і методика викладання бадмінтону (32), Теорія і методика викладання тенісу (34), Теорія і методика викладання пляжного волейболу (35).
	6,1 – 6,5	Відсутні
Низький	0 – 6,0	Відсутні

Найменші показники середнього рівня отримав цикл дисциплін суспільної та фахової підготовки (Етика та естетика , Теорія і методика викладання настільного тенісу, Теорія і методика викладання бадмінтону, Теорія і методика викладання тенісу, Теорія і методика викладання пляжного волейболу).

У таблиці 3 наведено показники значущості дисциплін (вибіркові) для студентів третього курсу. Високий рівень обрання майбутніми тренерами ФКС серед 3 курсу дисциплін медичного напрямку: «Спортивна медицина» (8,7 балів), «Спортивне харчування» та «Основи загального і спортивного масажу» (8,5 балів).

Таблиця 3

Характеристика значущості навчальних дисциплін (вільного вибору) для студентів третього курсу щодо формування професійних компетентностей

Рівні	Бали	Назва навчальних дисциплін та кодування
Високий	9,1 – 10,0	Відсутні
	8,6-9,0	Спортивна медицина (24).
	8,1 – 8,5	Спортивне харчування (25), Основи загального і спортивного масажу (37).
Середній	7,6 – 8,0	Технології психічної саморегуляції та взаємодії (4), Фармакологічний супровід у сфері фізичної культури і спорту (7), Рухливі ігри і забави (22), Організація спортивно-масових заходів (29), Основи фізичної терапії (30), Гігієна фізичної культури і спорту (31).
	7,1 – 7,5	Екологія (2), Практикум з баскетболу (11), Фітнес-технології (13), Практикум з фітнесу (18), Історія фізичної культури і спорту (23), Практикум з легкої атлетики (26), Практикум з пауерліфтингу (27), Організація і методика туризму (36).
	6,6 – 7,0	Іноземна мова за професійним спрямуванням (1), Етика та естетика (5), Практикум зі спортивної гімнастики (10), Теорія і методика викладання спортивних єдиноборств (14), Практикум зі спортивної акробатики (15), Практикум з футболу (16), Практикум з плавання (19), Теорія і методика викладання настільного тенісу (21), Теорія і методика викладання бадмінтону (32), Скелелазіння (33), Теорія і методика викладання тенісу (34), Теорія і методика викладання пляжного волейболу (35).
	6,1 – 6,5	Правознавство (3), Теорія і методика викладання лижних видів спорту (12), Практикум з лижних видів спорту (17), Теорія і методика викладання гандболу (20), Практикум з футзалу (28),
Низький	0 – 6,0	Соціологія (6), Основи економічної теорії (8), Тайм менеджмент (9).

Низький рівень отримали напрямки соціально-гуманітарних наук та фахових дисциплін (зимніх видів спорту та командних): «Правознавство» (6,4), «Теорія і методика викладання лижних видів спорту» та «Практикум з лижних видів спорту» (6,5), Теорія і методика викладання гандболу (6,2), Практикум з футзалу (6,4).

У таблиці 4 наведено рівень значущості дисциплін (вільного вибору) для студентів четвертого курсу. Для визначення потенційної успішності впливу на досягнення поглибленого рівня знань і умінь в окремих розділах майбутнього фаху досліджувані висловили свою думку щодо їх значущості. Такі дисципліни, як «Практикум з баскетболу» та «Основи загального і спортивного масажу (8,1 балів), мають найбільший показник середнього рівня значущості для професійно-педагогічної підготовки «Іноземна мова за професійним спрямуванням» (7,6 балів),

«Фітнес-технології», «Практикум з футболу» та «Практикум з фітнесу» (7,8 балів), а також природничих наук Спортивна медицина (7,8).

Таблиця 4

Характеристика значущості навчальних дисциплін (вільного вибору)для студентів четвертого курсу щодо формування професійних компетентностей

Рівні	Бали	Назва навчальних дисциплін та кодування
Високий	9,1 – 10,0	Відсутні
	8,6-9,0	Відсутні
	8,1 – 8,5	Практикум з баскетболу (11), Основи загального і спортивного масажу (37).
Середній	7,6 – 8,0	Іноземна мова за професійним спрямуванням (1), Фітнес-технології (13), Практикум з футболу (16), Практикум з фітнесу (18), Спортивна медицина (24).
	7,1 – 7,5	Фармакологічний супровід у сфері фізичної культури і спорту (7), Практикум зі спортивної гімнастики (10), Теорія і методика викладання лижних видів спорту (12), Практикум з лижних видів спорту (17), Практикум з плавання (19), Рухливі ігри і забави (22), Практикум з легкої атлетики (26), Практикум з пауерліфтингу (27), Організація спортивно-масових заходів (29), Гігієна фізичної культури і спорту (31), Теорія і методика викладання пляжного волейболу (35).
	6,6 – 7,0	Правознавство (3), Технології психічної саморегуляції та взаємодії (4), Теорія і методика викладання спортивних єдиноборств (14), Практикум зі спортивної акробатики (15), Теорія і методика викладання настільного тенісу (21), Історія фізичної культури і спорту (23), Спортивне харчування (25), Практикум з футзалу (28), Основи фізичної терапії (30), Теорія і методика викладання бадмінтону (32), Скелелазіння (33), Організація і методика туризму (36).
	6,1 – 6,5	Екологія (2), Етика та естетика (5), Соціологія (6), Основи економічної теорії (8), Теорія і методика викладання гандболу (20), Теорія і методика викладання тенісу (34).
Низький	0 – 6,0	Тайм менеджмент (9).

Найменшій показник середнього рівня отримав курс природничої підготовки і соціально-гуманітарних наук, а саме «Екологія» і «Етика та естетика» (6,4 балів), Соціологія (6,5), Основи економічної теорії (6,3) та фахової підготовки «Теорія і методика викладання гандболу (6,1 балів), Теорія і методика викладання тенісу (6,5 балів). Низький рівень отримав освітній компонент «Тайм менеджмент» (5,8 балів).

У таблиці 5 та рис 1 наведено результати порівняльного аналізу значущості дисциплін у студентів 1 – 4 курсів.

Аналіз середньостатистичних показників засвідчує, що на першому та другому курсі спостерігаються статистично достовірні відмінності значущості у загальному циклі дисциплін: Іноземна мова за професійним спрямуванням, Екологія, Правознавство та у професійному циклі освітніх компонентів: за напрямком практичної підготовленості (Практикум зі спортивної гімнастики, Практикум з баскетболу, Практикум зі спортивної акробатики, Практикум з футболу, Практикум з плавання) та фахової підготовленості (Теорія і методика викладання лижних видів спорту, Фітнес-технології, Теорія і методика викладання спортивних єдиноборств, Теорія і методика викладання гандболу, Рухливі ігри і забави, Теорія і методика викладання бадмінтону, Скелелазіння, Теорія і методика викладання тенісу).

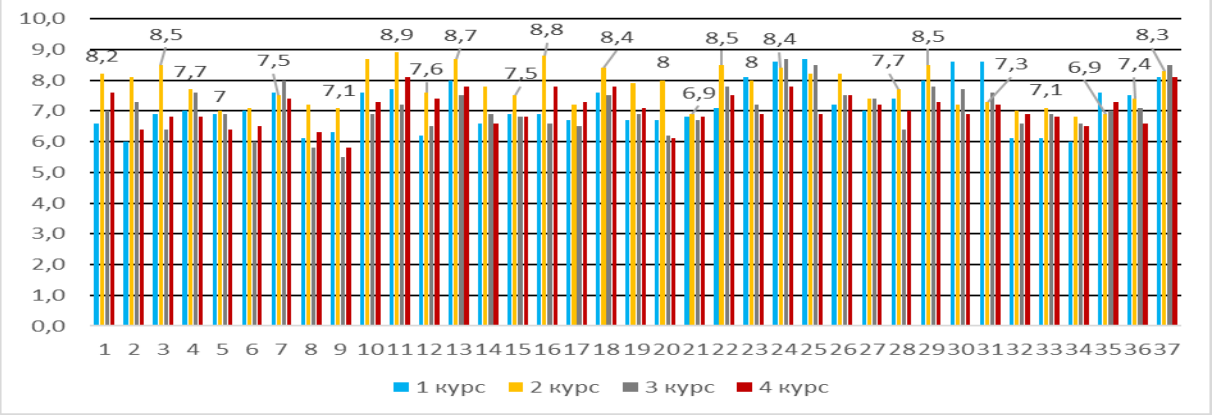

Рис. 1. Порівняльна гістограма показників значущості дисциплін загальної та професійної підготовки серед студентів 1 – 4 курсів: вісь абсцис – кодування навчальної дисципліни; вісь ординат – бали.

Таблиця 5

Порівняльний аналіз показників освітніх компонентів за спеціальністю «Фізична культура і спорт»

№	Назва навчальних дисциплін та кодування	1 курс (n=27)		2 курс (n=22)		3 курс (n=22)		4 курс (n=16)		t_{1-2}	t_{2-3}	t_{3-4}
		X	s	X	s	X	s	X	s			
1	Іноземна мова (за професійним спрямуванням)	6,48	0,41	8,23	0,31	7,05	0,53	7,56	0,47	3,40	1,93	0,73
2	Екологія	6,04	0,46	8,14	0,29	7,32	0,44	6,38	0,52	3,88	1,56	1,38
3	Правознавство	6,89	0,47	8,50	0,23	6,41	0,43	6,81	0,48	3,08	4,27	1,38
4	Технології психічної саморегуляції та взаємодії	6,96	0,45	8,45	0,60	7,64	0,48	6,81	0,51	1,99	1,07	1,18
5	Етика та естетика	6,93	0,45	7,75	0,57	6,86	0,51	6,44	0,48	1,14	1,16	0,61
6	Соціологія	6,96	0,49	7,80	0,59	6,05	0,48	6,50	0,47	1,09	2,30	0,68
7	Фармакологічний супровід у сфері фізичної культури і спорту	7,63	0,40	8,25	0,60	8,05	0,46	7,44	0,38	0,85	0,27	1,03
8	Основи економічної теорії	6,15	0,40	7,95	0,57	5,77	0,53	6,31	0,51	2,58	2,79	0,74
9	Тайм менеджмент	6,26	0,39	7,80	0,67	5,55	0,58	5,81	0,65	1,99	2,54	0,31
10	Практикум зі спортивної гімнастики	7,59	0,38	8,68	0,25	6,86	0,58	7,25	0,43	2,39	3,03	0,53
11	Практикум з баскетболу	7,67	0,41	8,86	0,32	7,18	0,61	8,13	0,26	2,29	2,43	1,42
12	Теорія і методика викладання лижних видів спорту	6,19	0,40	7,64	0,31	6,55	0,52	7,38	0,46	2,85	1,81	1,19
13	Фітнес-технології	7,96	0,24	8,73	0,23	7,45	0,62	7,81	0,34	2,32	1,92	0,50
14	Теорія і методика викладання спортивних єдиноборств	6,56	0,60	8,55	0,63	6,91	0,62	6,56	0,30	2,31	1,86	0,50
15	Практикум зі спортивної акробатики	6,85	0,38	8,25	0,59	6,77	0,53	6,81	0,42	2,00	1,87	0,06
16	Практикум з футболу	6,85	0,31	8,82	0,19	6,64	0,67	7,75	0,37	5,38	3,14	1,46
17	Практикум з лижних видів спорту	6,67	0,42	7,90	0,59	6,50	0,58	7,25	0,43	1,69	1,69	1,04
18	Практикум з фітнесу	7,63	0,40	8,41	0,23	7,55	0,54	7,75	0,44	1,68	1,47	0,29
19	Практикум з плавання	6,67	0,44	7,86	0,25	6,86	0,51	7,06	0,50	2,38	1,77	0,28
20	Теорія і методика викладання гандболу	6,70	0,37	7,95	0,30	6,23	0,62	6,06	0,45	2,38	2,49	0,21
21	Теорія і методика викладання настільного тенісу	6,78	0,33	7,55	0,54	6,73	0,62	6,75	0,39	1,21	1,00	0,03
22	Рухливі ігри і забави	7,07	0,48	8,45	0,23	7,82	0,38	7,50	0,46	2,60	1,42	0,53
23	Історія фізичної культури і спорту	8,11	0,29	8,05	0,25	7,23	0,43	6,94	0,54	0,17	1,64	0,42
24	Спортивна медицина	8,63	0,38	8,41	0,20	8,68	0,46	7,75	0,49	0,51	0,54	1,39
25	Спортивне харчування	8,47	0,37	8,23	0,28	8,55	0,38	6,94	0,51	1,11	0,67	2,52
26	Практикум з легкої атлетики	7,22	0,30	8,18	0,43	7,55	0,52	7,50	0,30	1,82	0,94	0,08
27	Практикум з пауерліфтингу	7,04	0,34	8,10	0,63	7,36	0,55	7,19	0,36	1,48	0,88	0,27
28	Практикум з футзалу	7,37	0,41	8,45	0,58	6,41	0,59	7,00	0,43	1,51	2,46	0,81
29	Організація спортивно-масових заходів	8,00	0,42	8,55	0,32	7,82	0,34	7,31	0,48	1,04	1,56	0,86
30	Основи фізичної терапії	8,63	0,26	7,95	0,60	7,73	0,42	6,88	0,54	1,04	0,30	1,24
31	Гігієна фізичної культури і спорту	8,56	0,28	8,05	0,61	7,59	0,46	7,19	0.42	0,76	0,60	0,65
32	Теорія і методика викладання бадмінтону	6,15	0,47	7,75	0,60	6,59	0,44	6,94	0,48	2,11	1,55	0,53
33	Скелелазіння	6,15	0,50	7,80	0,57	6,86	0,43	6,75	0,58	2,17	1,31	0,16
34	Теорія і методика викладання тенісу	5,95	0,39	7,50	0,56	6,64	0,60	6,50	0,55	2,27	1,06	0,17
35	Теорія і методика викладання пляжного волейболу	7,56	0,36	7,55	0,57	6,95	0,52	7,31	0,49	0,01	0,77	0,50
36	Організація і методика туризму	7,48	0,48	7,41	0,29	7,14	0,46	6,56	0,49	0,13	0,50	0,85
37	Основи загального і спортивного масажу	8,07	0,43	8,32	0,32	8,55	0,40	8,13	0,45	0,46	0,44	0,70

У студентів 2-3 курсу спостерігається статистично достовірні зміни зменшення рівня значущості дисциплін соціально-гуманітарних наук (Правознавство, Соціологія, Основи економічної теорії, Тайм менеджмент), що узгоджується з даними S. Chernenko, I. Dolynniy, O. Oliynyk, V. Heitenko, Y. Sorokin [13]; (2024) та Н. Степанченко [10]. Одночасно слід зазначити, що в процесі навчання у виші відбуваються зміни зменшення рівня значущості курсів професійної підготовки: «Практикум зі спортивної гімнастики», «Практикум з баскетболу», «Теорія і методика викладання лижних видів спорту», «Теорія і методика викладання гандболу», «Практикум з футзалу» ($p<0,05$).

У студентів 3-4 курсу за показниками значущості дисциплін вільного вибору не відрізняються одна від одної ($p>0,05$). Усе це свідчить про те, що у студентів старших курсів визначається чітка тенденція до зменшення розуміння

щодо потенційної успішності впливу вибіркових компонентів освітньої програми на досягнення поглибленого рівня компетентностей в майбутньої професійної діяльності.

Висновки. У студентів першого та другого курсу вагоме значення для формування компетентностей має цикл вибіркових дисциплін спрямованих на соціально-гуманітарну, професійну та практичну підготовленість за спеціальністю «Фізична культура і спорт».

Встановлено, у студентів старших курсів визначається чітка тенденція до зменшення розуміння щодо потенційної успішності впливу вибіркових компонентів освітньої програми на досягнення поглибленого рівня знань і умінь в майбутньої професійної діяльності.

Перспективи подальших досліджень. Подальший науковий пошук буде зосереджено на встановленні кореляційного зв'язку між рівнем академічної успішності студентів спеціальності «Фізична культура і спорт» та суб'єктивною значущістю для них вибіркових дисциплін серед 1 – 4 курсів.

Література

1.Дубасенюк О.А., Вознюк О. В. Концептуальні підходи до професійно-педагогічної підготовки сучасного педагога. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2011. 114 с.

2.Дубовицька Т. Д. Діагностика рівня професійної спрямованості студентів. *Психологічна наука та освіта.* 2004. № 2. С. 82 – 86.

3.Іванова Л.І. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти». – Київ, 2006. 24 с.

4.Козир М. В. Теоретико-методологічні основи інтеграції інформаційно-комунікаційної педагогіки у простір вищої освіти. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка.* 2020. № 33 (1) С. 41 – 47. DOI: https://doi.org/10.28925/2311-2409.2020.33.5

5.Козир М., Сад А. Діагностика впровадження інноваційних практик в університетській освіті: реальний стан і перспективи. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка.* 2024. № 42 (2) С. 75 – 84. DOI: https://doi.org/10.28925/2311-2409.2024.4210

6.Леонтьєва І. Аналітичні центри університетів як драйвери інноваційного розвитку екосистеми вищої педагогічної освіти. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка.* 2025. № 44 (2) С. 33 – 38. DOI: https://doi.org/10.28925/2311-2409.2025.444

7.Павлюк Р. Система забезпечення якості освіти майбутніх фахівців зі спеціальної освіти в Україні. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка.* 2025. № 43 (1) С. 100 – 119. DOI: https://doi.org/10.28925/2311-2409.2025.4314

8.Пономаренко, К. С., Аксьонов, В. В., Журавльова, І. М., Суровов, О. А., & Грищенко, Л. К. Застосування цифрових технологій у фізичному вихованні здобувачів вищої освіти. *Фізичне виховання та спорт,* 2025. №4, 40 – 47. DOI: https://doi.org/10.26661/2663-5925-2025-4-05

9.Стеблецький А. Л. Чинники забезпечення якості вищої освіти. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка.* 2020. № 33 (1) С. 31 – 39. https://doi.org/10.28925/2311-2409.2020.33.4

10. Степанченко Н. І. Система професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у вищих навчальних закладах. Дис. докт.пед. наук. Вінниця. 2017. 629 с.

11. Тищенко, В. О., Соколова, О. В., Омельяненко, Г. А., Парій, С. Б., & Шингур, В. М. Сучасні фізкультурно-спортивні програми та методи: інноваційні підходи до підготовки фахівців середньої освіти. *Фізичне виховання та спорт.* 2024. №4, 110 – 117. DOI: https://doi.org/10.26661/2663-5925-2024-4-15

12. Трачук, С. В., Воробйов, М. І., Михальчук, А. Д., Мамедова, І. С., & Савельєва, Г. В. Педагогічні орієнтири майбутніх учителів фізичної культури в контексті впровадження компетентнісного підходу. *Фізичне виховання та спорт.* 2025. №3, 34 – 42. DOI: https://doi.org/10.26661/2663-5925-2025-3-05

13. Knudsen, M. P., Frederiksen, M. H., & Goduscheit, R. C. New forms of engagement in third mission activities: A multi-level university-centric approach. Innovation, 2019. P. 1– 32. DOI: https://doi.org/10.10 80/14479338.2019.1670666

14. Sirine Haj Taieb Measuring the third mission of European Universities: A systematic literature review. *Society and Economy.* 2024. Volume 46: Issue 2. P. 147–167. DOI: https://doi.org/10.1556/204.2023.00030

15. Chernenko Serhii, Dolynniy Iuriy, Oliynyk Oleg, Heitenko Vladyslav, & Sorokin Yuriy Characteristics of bachelor students' attitude toward physical culture and sports as academic disciplines. *Гуманізація навчально-виховного процесу.* 2024, №. 2 (106). С. 54 – 71. DOI: https://doi.org/10.31865/2077-1827.2(106)2024.314965

Reference

1. Dubaseniuk, O. A., & Vozniuk, O. V. (2011). Kontseptualni pidkhody do profesiino-pedahohichnoi pidhotovky suchasnoho vchytelia [Conceptual approaches to professional and pedagogical training of a modern teacher]. Vydavnytstvo ZhDU imeni Ivana Franka. [in Ukrainian].

2. Dubovitskaya, T. D. (2004). Diagnostika urovnia professionalnoi orientatsii studentov [Diagnostics of the level of professional orientation of students]. *Psikhologicheskaya Nauka i Obrazovanie,* (2), 82–86. [in Ukrainian].

3. Ivanova, L. I. (2006). Pidhotovka maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury do fizkulturno-ozdorovchoi roboty z uchnyamy zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv [Preparation of future physical education teachers for physical education and health work with students of general educational institutions] (Unpublished candidate's thesis abstract). National Pedagogical Dragomanov University. [in Ukrainian].

4. Kozyr, M. (2020). Teoretyko-metodolohichni osnovy intehratsii informatsiino-komunikatsiinoi pedahohiky u prostir vyshchoi osvity [Theoretical and methodological foundations of the integration of information and communication pedagogy

into the space of higher education]. *Pedahohichna Osvita: Teoriia i Praktyka. Psykholohiia. Pedahohika,* (33), 41–47. https://doi.org/10.28925/2311-2409.2020.33.5 [in Ukrainian].

5. Kozyr, M., & Sad, A. (2024). Diiahnostyka vprovadzhennia innovatsiinykh praktyk v universytetskii osviti: realnyi stan i perspektyvy [Diagnostics of the implementation of innovative practices in university education: current state and prospects]. *Pedahohichna Osvita: Teoriia i Praktyka. Psykholohiia. Pedahohika,* 42(2), 75–84. https://doi.org/10.28925/2311-2409.2024.4210 [in Ukrainian].

6. Leontieva, I. (2025). Analitychni tsentry universytetiv yak draivery innovatsiinoho rozvytku ekosystemy vyshchoi pedahohichnoi osvity [Analytical centers of universities as drivers of innovative development of the ecosystem of higher pedagogical education]. *Pedahohichna Osvita: Teoriia i Praktyka. Psykholohiia. Pedahohika,* 44(2), 33–38. https://doi.org/10.28925/2311-2409.2025.444 [in Ukrainian].

7. Pavliuk, R. (2025). Systema zabezpechennia yakosti osvity maibutnikh fakhivtsiv zi spetsialnoi osvity v Ukraini [System of ensuring the quality of education of future specialists in special education in Ukraine]. *Pedahohichna Osvita: Teoriia i Praktyka. Psykholohiia. Pedahohika,* 43(1), 100–119. https://doi.org/10.28925/2311-2409.2025.4314 [in Ukrainian].

8. Ponomarenko, K. S., Aksonov, V. V., Zhuravlova, I. M., Surobov, O. A., & Hryshchenko, L. K. (2025). Zastosuvannia tsyfrovykh tekhnolohii u fizychnomu vykhovanni zdobuvachiv vyshchoi osvity [Application of digital technologies in the physical education of higher education students]. *Fizychne Vykhovannia ta Sport,* (4), 40–47. https://doi.org/10.26661/2663-5925-2025-4-05 [in Ukrainian].

9. Stebletskyi, A. (2020). Chynnyky zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity [Factors of ensuring the quality of higher education]. *Pedahohichna Osvita: Teoriia i Praktyka. Psykholohiia. Pedahohika,* (33), 31–40. https://doi.org/10.28925/2311-2409.2020.33.4 [in Ukrainian].

10. Stepanchenko, N. I. (2017). *Systema profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv fizychnoho vykhovannia u vyshchykh navchalnykh zakladakh* [System of professional training of future teachers of physical education in higher educational institutions] (Unpublished doctoral dissertation). Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University [in Ukrainian].

11. Tyshchenko, V. O., Sokolova, O. V., Omelianenko, H. A., Parii, S. B., & Shynhur, V. M. (2024). Suchasni fizkulturno-sportyvni prohramy ta metody: innovatsiini pidkhody do pidhotovky fakhivtsiv serednoi osvity [Modern physical education and sports programs and methods: innovative approaches to training secondary education specialists]. *Fizychne Vykhovannia ta Sport,* (4), 110–117. https://doi.org/10.26661/2663-5925-2024-4-15 [in Ukrainian].

12. Trachuk, S. V., Vorobiov, M. I., Mykhalchuk, A. D., Mamedova, I. S., & Savelieva, G. V. (2025). Pedahohichni oriientyry maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury v konteksti vprovadzhennia kompetentnisnoho pidkhodu [Pedagogical guidelines for future physical education teachers in the context of implementing a competency-based approach]. *Fizychne Vykhovannia ta Sport,* (3), 34–42. https://doi.org/10.26661/2663-5925-2025-3-05

13. Knudsen, M. P., Frederiksen, M. H., & Goduscheit, R. C. (2019). New forms of engagement in third mission activities: A multi-level university-centric approach. *Innovation,* 1–32. DOI: https://doi.org/10.10 80/14479338.2019.1670666

14. Haj Taieb, S. (2024). Measuring the third mission of European Universities: A systematic literature review. *Society and Economy,* 46(2), 147–167. https://doi.org/10.1556/204.2023.00030

15. Chernenko, S., Dolynnyi, I., Oliinyk, O., Heitenko, V., & Sorokin, Y. (2024). Osoblyvosti stavlennia do navchalnykh dystsyplin z fizychnoi kultury i sportu sered studentiv 1–4 kursiv [Characteristics of bachelor students' attitude toward physical culture and sports as academic disciplines]. *Humanizatsiia Navchalno-Vykhovnoho Protsesu*, (2), 54–71. https://doi.org/10.31865/2077-1827.2(106)2024.314965 [in Ukrainian].

Стаття надішла до редакції / Received 08.07.2026
Прийнята до друку / Accepted 01.09.2026
Опубліковано / Published 28.09.2026

DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2026.09(209).32
УДК : 796.062:351.85(438)

Чернігівська С.А.
кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
https://orcid.org/0000-0001-7342-438X

ПОЛЬСЬКИЙ ПРОЄКТ MOJE BOISKO – ORLIK 2012: УСПІХИ І НЕВИРІШЕНІ ПРОБЛЕМИ

У статті подано результати дослідження, присвяченого розкриттю наявних здобутків і виявлених невирішених проблем в експлуатації існуючих об'єктів «Moje Boisko – ORLIK 2012» у Польщі. Актуальність статті визначається потребою врахування на теренах України особливостей не лише будівництва, але й використання спортивних об'єктів на території сільських і міських об'єднаних територіальних громад.

У дослідженні використані методи вивчення та аналізу літературних джерел та інформації з мережі Інтернет, а також системний підхід.

Узагальнені відомості щодо діяльності спортивних споруд за програмою «Moje Boisko – ORLIK 2012» свідчать про брак інформації про те, що таке спортивний майданчик в Орлику та чим займаються його аніматори. Термін «Орлик» населенню гмін відомий, але деталі роботи такої спортивної споруди, наявних пропозицій та